

УДК 355

С. Т. Полторак, О. О. Морозов, Т. А. Сутюшев

АКТУАЛЬНІСТЬ НАЛАГОДЖУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ВІЙСЬКОВО-НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МВС УКРАЇНИ З ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ

Наведено аргументи на користь налагодження військово-наукового співробітництва внутрішніх військ України з відповідними структурами країн Європи та Співдружності Незалежних Держав для сумісного вирішення схожих проблемних питань внутрішньої безпеки. Запропоновано напрями, принципи та форми такого співробітництва із Францією, з якою Україну об'єднують договірні відносини щодо вдосконалення процесу розвитку її внутрішніх військ, та з Російською Федерацією, яка має з Україною єдині історичні витоки з утворення внутрішніх військ, схожі їх структури та завдання, а також проблемні питання, що виникали на шляхах їх розвитку.

Ключові слова: військово-наукове співробітництво, внутрішні загрози, внутрішня безпека.

Постановка проблеми. Сьогодні можна із задоволенням відзначити досить плідне міжнародне співробітництво між такими структурами європейських країн, що відповідають за внутрішню безпеку держав. Найбільш широко таке співробітництво реалізується під егідою ООН у рамках відповідної миротворчої діяльності міжнародних поліцейських формувань у країнах, де є ознаки внутрішньої нестабільності. Крім виконання безпосередніх завдань миротворчої діяльності зазначені формування набувають цінного досвіду, прийнятного для вирішення проблемних питань внутрішньої безпеки у своїх країнах. Слід також відзначити й таку форму міжнародного співробітництва з питань внутрішньої безпеки, як обмін передовим досвідом, що здійснюється представниками відповідних відомств, в основному європейських країн, під час планових взаємовідвідувань. Однак, зауважимо, що налагоджені форми міжнародного співробітництва на сьогодні не повною мірою використовують можливості такої форми, як військово-наукове співробітництво військових структур у сферах як внутрішньої, так і внутрішньої воєнної безпеки. На цей час можна з упевненістю стверджувати, що низка європейських країн має достатньо широке коло актуальних проблемних питань теоретичного і практичного характеру щодо внутрішньої безпеки, які, з нашого погляду, потребують сумісних зусиль саме для наукового обґрунтування як підходів до їх вирішення, так і самих рішень.

Слід зауважити, що досить серйозний обмін досвідом вирішення проблемних питань щодо внутрішньої безпеки наразі здійснюється між представниками відповідних структур України, Франції, Німеччини, Іспанії, Італії, Туреччини. Однак обмін досвідом з наведених проблемних питань, які сумісно розглядаються цими країнами, зрозумілих на сьогодні причин обмежується тактичним рівнем застосування сил внутрішньої безпеки і причому, в основному, в сфері охорони громадського порядку. Водночас варто зазначити, що експертні оцінки результатів такого обміну забезпечуються певним науковим супроводом. Йдеться, насамперед, про роботу, яку проводять фахівці Головного управління внутрішніх військ МВС України, а також науковці Академії внутрішніх військ МВС України у форматі, визначеному як проект "Twinning". Матеріали, що підлягають експертній оцінці, більшою мірою стосуються службового складника діяльності сил внутрішньої безпеки і меншою мірою – її бойового складника. Вони практично не торкаються проблемних питань, які б потребували наукового аналізу набутого досвіду, наприклад, у сфері стримування і нейтралізації протиправного протестного руху, який періодично спостерігається в європейських країнах у найбільш широкому діапазоні форм – від несанкціонованих протестних заходів у вигляді пікетів, мітингів і демонстрацій до організованих масових безладів і збройного протистояння владі. Хоча саме цей досвід з його науковим аналізом був би, без сумніву, корисним для такого військового складника системи внутрішньої

© С. Т. Полторак, О. О. Морозов, Т. А. Сутюшев

безпеки України, яким є її внутрішні війська (ВВ). Водночас слід зауважити, що застосування подібного європейського досвіду до вирішення проблемних питань внутрішньої безпеки України, безумовно, потребувало б обережного і вибіркового підходу навіть з урахуванням особливостей, які притаманні українському суспільству. Це впливає з того, що такий європейський досвід і, насамперед західноєвропейських країн, органічно обумовлений саме його історичними витоками, специфікою саме сучасного європейського протестного руху й особливою природою породжуючих його антагоністичних протиріч, що існують у суспільствах європейських країн.

У той же час для України значною мірою доцільним і привабливим на сьогодні для вирішення проблемних питань, у першу чергу, щодо службово-бойової діяльності й оперативного застосування її ВВ, є досвід, набутий у країнах Співдружності Незалежних Держав, як з ближнього, так і дальнього оточення України. Прийнятність використання такого досвіду, перш за все, пояснюється єдиними історичними витоками процесу становлення ВВ, певною подібністю протиріч у сфері суспільних відносин, що обумовлювали протестні рухи, а також кризових ситуацій і подій, які спостерігалися як на початковому, так і на подальших етапах становлення незалежності країн СНД. Саме тому привабливим і доцільним для системного вивчення й осмислення є досвід, набутий, у першу чергу, у Російській Федерації (РФ), а також у Республіці Білорусь і середньоазійських республіках, у службово-бойовій діяльності й оперативному застосуванні внутрішніх військ. Безумовно, найбільш привабливим є досвід внутрішніх військ РФ, який накопичувався у жорстких умовах надзвичайних обставин і ситуацій. Крім усього іншого, слід зазначити, що осмислення набутого досвіду з практичного застосування внутрішніх військ РФ у кризових ситуаціях і подіях постійно забезпечувалось і забезпечується потужним науковим супроводом. Його конструктивний вплив на розвиток внутрішніх військ РФ можна оцінювати, насамперед, за матеріалами наукових публікацій у таких виданнях, як журнали “Военная мысль”, “На боевом посту”,

а також за виданими законодавчими актами і директивними документами, які торкаються питань розбудови внутрішніх військ. Усі ці матеріали значною мірою відображують результати попередньої наукової полеміки. Слід зауважити, що зазначені матеріали з питань, які є проблемними для внутрішніх військ як РФ, так і України, сприймаються фахівцями ВВ МВС України із зацікавленістю і водночас достатньо критично, з урахуванням сформованих власних поглядів. Але, на жаль, на сьогодні все це відбувається в однобічному порядку без зворотнього зв'язку, наприклад, у вигляді полемічних публікацій у тих же російських виданнях або відкритої полеміки на сумісних семінарах, конференціях чи у ході взаємонавчання, як це здійснюється між фахівцями – представниками інших силових відомств України та РФ. У зв'язку з наведеним, з огляду на єдність історичних витоків, подібність протиріч, притаманних суспільствам України і РФ, сумісний кордон із можливими проблемами у сфері внутрішньої безпеки у випадку виникнення масових міграційних потоків, наявність проблем гарантованого забезпечення внутрішньої стабільності Кримського регіону, де за так званими “Харківськими угодами”, укладеними між Україною і РФ у 2010 р., на тривалий строк продовжено базування Чорноморського флоту РФ, доцільним є налагодження ефективного співробітництва, насамперед, у військово-науковій сфері між фахівцями ВВ України і РФ. У цілому обґрунтування необхідності міжнародного співробітництва України як з країнами Європи, так і СНД саме у військово-науковій сфері, визначення його цілей, основних напрямків, завдань та принципів, організаційних форм, а також форм і способів виконання його завдань, на наш погляд, слід розглядати як комплексну проблему, вирішення якої буде взаємокорисним для розбудови як ВВ України, так і відповідних структур зазначених країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як було згадано вище, за участі фахівців ВВ МВС України, на підставі відповідної Постанови Кабінету Міністрів України [1] протягом досить тривалого періоду реалізується так званий проект “Twinning”, укладений між Головним управлінням внутрішніх військ МВС України та

Міністерством внутрішніх справ Франції. Основною метою проекту є сприяння вдосконаленню системи охорони громадського порядку внутрішніми військами МВС України. Основні напрямки діяльності визначаються змістом основних компонентів проекту. Так, на поточний рік вони пов'язані з удосконалюванням інституційної спроможності ВВ і тактики їх дій під час виконання завдань з охорони громадського порядку, а також з удосконалюванням систем їх професійної підготовки та системи тилового і технічного забезпечення підрозділів ВВ [2].

Стосовно військово-наукового аспекту діяльності учасників проекту вище було згадано, що він на сьогодні обмежується певним науковим супроводом звітів українських та іноземних експертів, які складаються з оцінок доцільності і прийнятності заходів з удосконалювання діяльності ВВ. Сьогодні, на жаль, рамки цього проекту не передбачають інших форм військово-наукового співробітництва і, зокрема, двобічного, яке б, наприклад, сприяло визначенню науково-методичних підходів до вирішення цілого переліку проблемних питань і, насамперед, оперативного застосування ВВ України у разі кризових обставин. На жаль, не сформовані дотепер основи саме військово-наукового міжнародного співробітництва й у військовій сфері. Наприклад, програма міжнародного військового партнерства між збройними силами [3], що триває вже понад 15 років, теж не передбачає військово-наукового співробітництва. До речі, учасниками цього партнерства є й країни СНД, і в тому числі РФ, яка крім накопиченого практичного досвіду застосування як збройних сил, так і внутрішніх військ у тривалому внутрішньому збройному конфлікті (ВЗК), має і потужний військово-науковий потенціал, частково набутий саме за результатами цього конфлікту. На сьогодні можна відзначити окремі спроби військово-наукового аналізу співробітництва міжнародних сил внутрішньої безпеки у формі наукових публікацій. Так, у журналі "Честь і закон" у третьому номері за 2010 р. розглядалася проблема взаємного розвідувального забезпечення спеціальних поліцейських підрозділів (SPU) миротворчого контингенту ООН, вирішення якої потребує саме міжнародного військово-наукового співробітництва. Однак у цій статті, на жаль, не визначаються всі його можливі

взаємоприйнятні напрямки, принципи, форми та ін. Хоча такі спроби й важко віднести до системних, послідовне використання і такої форми взаємообміну поглядами, якою є наукова стаття, має сприяти вирішенню зазначених проблемних питань.

Мета статті – наведення аргументів на користь налагодження міжнародного військово-наукового співробітництва для сумісного вирішення подібних проблемних питань внутрішньої безпеки, висвітлення поглядів щодо можливих напрямків такого співробітництва, його принципів, форм та змісту.

Виклад основного матеріалу. Сучасна обстановка у більшості європейських країн, як і раніше, характеризується певною соціальною напруженістю, причому у деяких із цих країн відзначаються стабільні ознаки її зростання, що обумовлено як довготривалими наслідками глобальної фінансової та економічної кризи, так і пов'язаним із нею загостренням політичної боротьби провладних структур і окремих політичних партій та різноманітних соціальних рухів за утримання й укріплення внутрішніх ситуацій, що склалися й існують у цих країнах, або за їх радикальні зміни. Ті кризові події, які виникли в окремих європейських країнах як результат зазначеного загострення, у деяких випадках набули неконтрольованих і нецивілізованих форм, унаслідок яких постраждали не тільки цивільні особи, а й представники сил внутрішньої безпеки. Це є свідченням того, що механізми внутрішньої безпеки, які існують у цих країнах, виявилися не готовими до своєчасного й ефективного проведення заходів зі стримування соціального протестного руху в межах цивілізованих форм, які інституційуються міжнародними європейськими установами. У цих випадках можна говорити як про недостатню надійність прогнозів правоохоронних органів стосовно розвитку кризових ситуацій, насамперед, про помилки у прогнозуванні намірів сторін, що зацікавлені у кризовому розвитку подій, про помилки у прогнозуванні чисельного та якісного складу рушійних сил як реалізаторів цих намірів, так і про помилковість концептуальних основ із застосуванням сил внутрішньої безпеки зі стримування протестного руху в цивілізованих формах. Кризові події, що трапились у західноєвропейських країнах в останні роки, дали поштовх для критичного осмислювання змін, уявлень про виклики і реальні загрози їх

внутрішній безпеці та концептуальні основи відповідного на них реагування з боку державних органів та сил. Позитивний досвід з цього питання має на сьогодні Франція. На користь цього достатньо буде навести сучасний приклад дозованого, у межах цивілізованих форм, застосування сил внутрішньої безпеки зі стримування та нейтралізації протестного руху, що виник у цій країні і набув неправових форм у листопаді 2006 р. Цей досвід дійсно є прикладом адекватного реагування влади внаслідок чіткого осмислення протиріч, що породили цей рух, своєчасного виявлення й ідентифікації сторін, які його спровокували, а також реальної оцінки потенціалу його рушійних сил. До речі, подібного масштабу події відбувались у травні-червні 1968 р. Однак тоді основні їх рушійні сили були представлені молодіжними, здебільшого студентськими масами, кількісний та якісний склад яких, як здається, органами внутрішньої безпеки завчасно спрогнозований не був. Ті події були обумовлені, скоріш за все, політичними протиріччями, якими було охоплено на той час усе французьке суспільство на тлі десятимільйонного страйку працюючого населення Франції. Звертаючись до подій, які відбулись у Франції у листопаді 2006 р., слід звернути увагу на актуальність аналізу протиріч, що їх викликали. Як висловився автор доповіді [4], що була зроблена у 2007 р. офіцером національної жандармерії Франції на науково-практичній конференції Академії внутрішніх військ МВС України, "...Последние бунты ноября 2006 г. были вызваны гражданственностью, вопросом о способности интегрирования иностранцев к французской нации...". Аналіз протиріч, що викликали згадані події, є актуальними для України, оскільки існують певні проблеми з адаптуванням до умов української суспільності деяких верств населення, що нещодавно прибули до України. Наприклад, мова може йтися про частину кримськотатарського народу, яка на сьогодні має громадянство України, однак до кінця соціально не облаштована і тому певним чином позиціонується до місцевої та регіональної спільноти і достатньо повільно до них інтегрується.

Відзначаючи деякі спільні риси ментальності французької та української

спільнот, подібність деяких покладених на національну жандармерію Франції і внутрішні війська МВС України завдань, керівництво ВВ, а також їх фахівці-науковці, безумовно, зацікавлені у вивченні й аналізі практичного досвіду французьких фахівців, що, наприклад, буде здійснюватись у 2012 р. на підставі наказу командувача ВВ [2] у форматі чотирьох компонент (напрямків), і особливо щодо напрямків удосконалювання інституційних спроможностей ВВ та тактичних їх дій під час виконання завдань з охорони громадського порядку. Стосовно зазначеної тактики дій слід зазначити, що ВВ набули на сьогодні власного відповідного практичного досвіду, що забезпечувалося системним військово-науковим супроводом з боку науковців ВВ. Тому щодо цього напрямку привабливими є обмін досвідом між французькими та українськими фахівцями з апробації сучасних форм і засобів такого супроводу та сумісний аналіз досягнутих наукових результатів. Окремим актуальним науковим питанням для науковців ВВ залишається визначення й обґрунтування концептуальних основ застосування ВВ в умовах масштабних кризових подій, що можуть суттєво вплинути на стан внутрішньої безпеки у цілому. Вітчизняні фахівці та науковці ВВ уважно спостерігають за перетвореннями, які відбуваються у національній жандармерії Франції та її збройних силах у цілому, що викликані частково їх переходом до комплектування за контрактом, інтеграцією зусиль цих структур у сумісному вирішенні окремих питань внутрішньої безпеки і загальною спрямованістю всіх інститутів державної влади на посилення громадянськості французького соціуму. У ході цих процесів проглядаються ознаки й утворення сучасних концептуальних основ масштабного застосування потенціалу національної жандармерії в умовах кризових подій, що несуть загрозу внутрішній безпеці держави як на регіональному рівні, так і на рівні держави у цілому. Вище було згадано про різницю історичних умов формування основ внутрішньої безпеки Франції та України, про різницю у характері сучасних суспільних протиріч, намірах окремих сторін, зацікавлених в їх загостренні, а також про відмінності у прогнозах кількісного та

якісного складу рушійних сил, які можуть спровокувати кризові події у цих країнах. Однак саме науково-методичний підхід до формування французькими фахівцями зазначених концептуальних основ викликає інтерес у науковців ВВ України.

Хочеться сподіватися, що у подальших планах нашого співробітництва, припустимо, на базі проекту “Twinning”, з’являться можливості обміну подібним досвідом у зазначеному напрямку. Серед окремих напрямків військово-наукового співробітництва актуальними з боку фахівців та науковців ВВ МВС України, на нашу думку, є такі: обґрунтування підходів до розподілу функцій між поліцією та національною жандармерією (силами мобільної жандармерії і республіканською гвардією) у разі надання нею допомоги під час масових порушень громадського порядку у населених пунктах; застосування принципів функціонування інформаційної системи “ВВ-2000” основного структурного підрозділу жандармерії – бригади і порядку обміну інформацією з поліцією; наукове обґрунтування ефективності багаторічного досвіду використання жандармерією вертольотної авіації сухопутних військ французької армії з метою підвищення мобільності й оперативності реагування на кризові події у будь-якому регіоні (така практика була викликана свого часу недостатністю власних аеромобільних можливостей жандармерії) та ін. Для французьких фахівців предметом зацікавленості можуть стати організація військово-наукової роботи у ВВ МВС України, наприклад, методи, способи науково-практичних досліджень та експериментів і форми подальшого наукового супроводу їх результатів. Початком військово-наукового співробітництва може стати сумісний семінар з визначення напрямків співробітництва та переліку актуальних для обох сторін проблемних питань, вирішення яких потребує військово-наукового супроводу. Подальшим кроком може бути відпрацювання програми військово-наукового співробітництва з урахуванням можливостей, уже передбачених проектом “Twinning”. У програмі, крім усього іншого, мають бути наведені основні принципи та форми саме військово-наукового співробітництва. Щодо принципів, то вони повинні відображувати двобічну зацікавленість у сумісному вирішенні схожих

проблемних питань як основу співробітництва, його прозорість і в той же час – обґрунтовану обмеженість у взаємообміні як загальною, так і військово-науковою інформацією, націленість на досягнення конкретного наукового результату та ін. Реальними первинними формами зазначеного співробітництва можуть стати сумісні військово-наукові семінари, присвячені обговоренню питань планування, організації та проведення польових досліджень, у вирішенні яких науковці Академії набули певного досвіду. Сумісна участь у проведенні зазначених досліджень та обробленні й аналізі їх результатів може бути наступним етапом. Водночас аналіз досвіду французьких фахівців з питань, що були наведені вище, можна проводити у науковій формі (наприклад, круглого столу) під їх керівництвом. Як показує практика, ефективною формою військово-наукового співробітництва після завершення його певних поточних етапів можуть стати сумісні публікації та виступи на науково-практичних конференціях.

Підбиваючи підсумки огляду можливостей та перспектив військово-наукового співробітництва науковців ВВ з фахівцями національної жандармерії Франції з питань внутрішньої безпеки, на наш погляд, варто зважати на те, що на сьогодні принципових перешкод для його налагоджування немає, і воно дійсно зможе дати не тільки взаємовигідні наукові результати, але й сприяти зміцненню взаємодовіри на користь європейської безпеки у цілому.

Тепер зупинимося на актуальності налагоджування військово-наукового співробітництва між науковцями ВВ України та відповідними фахівцями країн СНД, з якими, як було зазначено вище, нас об’єднують єдині історичні витоки та схожість проблем внутрішньої безпеки, з якими стикалася більшість цих країн на шляху становлення своєї незалежності. Безумовно, безцінний досвід з вирішення наведених питань, якого не мають інші європейські країни, накопичено наразі внутрішніми військами РФ, хоча досвід, якого набули внутрішні війська інших країн СНД (наприклад, Казахстану, Узбекистану, Киргизстану й Азербайджану) теж заслуговує на серйозну увагу. Реформи системи внутрішньої безпеки РФ, і в тому числі ті, що відбулись у її внутрішніх військах, проходили

під впливом кризових подій на Північному Кавказі. Форми участі внутрішніх військ і збройних сил РФ у цих подіях були позначені як окремі етапи контртерористичної операції. На сьогодні можна стверджувати, що певний успіх згаданих реформ був здебільшого забезпечений системним військово-науковим супроводом і, насамперед, на концептуальному рівні. Саме концептуальні основи застосування військової сили РФ у збройному протистоянні, що відбувалось і продовжує епізодично відбуватися на Північному Кавказі, у відкритих джерелах у цілісній закінченій формі не наводяться, але їх окремі елементи надаються у наукових статтях військово-теоретичного журналу “Военная мысль”, наприклад [5]. Однією з переваг наведеної наукової праці, на наш погляд, є багаторівненість структури концептуальних основ, що надається її автором. Така диференціація за рівнями сприяє більш обґрунтованому розробленню відповідної директивної документальної бази – тієї ж воєнної доктрини, настанов (засад), статутів. У кінцевому підсумку це сприятиме прийняттю виважених на будь-якому рівні рішень щодо застосування військової сили у кризових ситуаціях, наприклад, у ВЗК, у якому, як правило, відбувається, в основному, протиборство громадян однієї країни, що для вирішення конфлікту потребує обережних підходів, прийнятних для світової спільноти. Саме такі підходи будуть виключати привід до зовнішнього втручання у конфлікт зацікавлених у ньому сторін. До речі, про це йдеться й у фундаментальній монографії “Правовые и организационно-тактические основы применения военных формирований для обеспечения внутренней безопасности в некоторых зарубежных государствах”, яку нещодавно підготував авторський колектив військово-наукового відділу Головного командування внутрішніх військ МВС РФ та Інституту військової історії Міністерства оборони РФ.

Нині Україна стоїть напередодні прийняття нової воєнної доктрини, про що свідчать відповідні офіційні підготовчі заходи. Проведений нещодавно другий оборонний огляд свідчить про необхідність більш ефективного застосування військового потенціалу держави під час стримування і

протидії реалізації не тільки зовнішніх, але й внутрішніх загроз. Стосовно такої форми реалізації внутрішніх загроз, якою є ВЗК, для України актуальним є розгляд можливих форм застосування у ньому поряд із ВВ і потенціалу її Збройних Сил (ЗС). Слід зауважити, що послідовні доктринальні напрацювання з боку командування збройних сил і внутрішніх військ Росії, а також і їх науковців [6, 7, 8] привели до створення збалансованої воєнної доктрини РФ, в якій чітко позначаються внутрішні загрози. Як для РФ, так і для України, однією з внутрішніх загроз за певних обставин можна розглядати сепаратизм – явище, що може реалізуватися на тлі ВЗК. У цьому сенсі розроблені підходи до вирішення доктринальних питань внутрішньої безпеки Росії, визначення при цьому ролі, місця і завдань внутрішніх військ [8, 9] поряд з її збройними силами становить для України певний інтерес. З урахуванням того, що в Україні є регіони та райони, які за певних обставин можна буде позначити як потенційно кризові, привабливим для фахівців ВВ України є досвід наукового обґрунтування стосовно утворення свого часу груп оперативного управління об'єднаними силами і засобами [10] на території Південного федерального округу РФ у дванадцяти його суб'єктах. Ці групи були утворені з метою своєчасної й оперативної ліквідації незаконних збройних формувань, а також припинення терористичних актів. Серед їх завдань такі, як:

- планування та підготовка спеціальних операцій;
- організація й управління оперативно підпорядкованими об'єднаними силами і засобами;
- здійснення контролю за готовністю оперативно підпорядкованих сил і засобів до виконання поставлених завдань, організація сумісних навчань та тренувань.

Окремим положенням про наведені групи були визначені склад об'єднаних сил і засобів, оперативно підпорядкованих керівникам цих груп, а також організація і порядок їх діяльності. Визначенню організаційної форми об'єднаних сил значно сприяли завчасні наукові напрацювання військових науковців зі складу вищого керівництва збройних сил і внутрішніх військ РФ, наприклад [11]. Методологічні підходи, що були використані у

ході цих напрацювань, безумовно, становлять інтерес для науковців ВВ МВС України.

Вище було згадано деякі проблеми внутрішньої безпеки, які за певних обставин можуть виникнути й одночасно загрожувати внутрішній безпеці як України, так і РФ. Мова, насамперед, йде про можливості виникнення неконтрольованих масових міграційних потоків через зону відповідальності Східного регіонального управління Державної прикордонної служби України, а також нестабільної обстановки у Кримському регіоні, де на постійній основі мешкає кілька десятків тисяч громадян РФ і базується її Чорноморський флот, на об'єктах якого працює понад кілька тисяч громадян України. В умовах загострення обстановки у цьому регіоні до критичної і виникнення ознак внутрішнього конфлікту, що за певних обставин виключати не можна, силам сектора безпеки і оборони України і, в першу чергу, її ВВ, безумовно, необхідно буде налагоджувати взаємодію і діяти сумісно з відповідними структурами РФ. З метою локалізації і нейтралізації внутрішнього конфлікту у випадку його виникнення, можливо, доведеться створювати сумісні органи управління для координації дій сил внутрішньої безпеки, які можуть бути за домовленостями сторін надані тимчасовим коаліційним об'єднаним угрупованням. Якщо розглядати саме такі проблеми, що дійсно можуть виникнути за певних обставин, то вони, напевне, потребуватимуть завчасного сумісного військово-наукового обґрунтування відповідних підходів та форм і способів їх вирішення. Основою для цього має бути розроблення сценаріїв виникнення та розвитку кризових подій у зазначеному регіоні, що одночасно зачіпають інтереси України і РФ, та їх сумісний аналіз з урахуванням тих сценаріїв загального характеру, що вже розроблені фахівцями цих країн, наприклад [12]. Подальшим етапом можуть бути сумісний пошук та обґрунтування принципів адекватного сумісного реагування на зазначені події.

Для початку військово-наукового співробітництва саме сумісного розгляду і визначення пріоритетів наведених напрямків і проблемних питань, на наш погляд, буде достатньо. Зробити це доцільно буде у формі військово-наукового семінару, як це було запропоновано у випадку налагоджування

відповідних українсько-французьких відносин. Подібні до наведених вище можуть бути і подальші кроки та форми налагоджування згаданої співпраці. Їх особливістю має бути більш чітке орієнтування на вихідні дані зазначеного регіону і характер кризових ситуацій, що в ньому можуть виникнути. Безпосередніми учасниками налагоджування співпраці бажано бачити представників військово-наукового відділу Головного командування внутрішніх військ МВС РФ, науковців їх Центру оперативно-стратегічних досліджень та науковців від збройних сил РФ, які займаються питаннями внутрішньої безпеки.

Що стосується актуальності налагоджування військово-наукового співробітництва між науковцями ВВ України та відповідними фахівцями інших країн СНД, то вона може бути обґрунтована можливістю отримання цінного для всіх сторін результату сумісного наукового аналізу практичного досвіду, набутого внутрішніми військами, наприклад, Азербайджану під час масових заворушень у Баку, а також Узбекистану і Казахстану в ході масових протестних виступів опозиції відповідно в Андижані та Жанаузені.

Подібна співпраця однозначно сприятиме розвитку військової науки та внутрішніх військ країн СНД, укріпленню їх взаємодовіри та стабільності в євразійському регіоні у цілому.

Висновки

1. Останнім часом спостерігається посилення впливу світової фінансової та економічної кризи на стан внутрішньої безпеки у більшості європейських країн через нові форми внутрішніх загроз, які у певних випадках несуть ознаки зовнішніх. У зв'язку з цим зростає актуальність посилення міжнародної співпраці силових структур, що відповідають за внутрішню безпеку, для укріплення взаємодовіри і надання взаємодопомоги у вирішенні проблемних питань, насамперед, пов'язаних із забезпеченням громадської безпеки.

2. Характер проблемних питань внутрішньої безпеки, здебільшого пов'язаних з проблемами розвитку відповідних структур, що за неї відповідають, та їх вирішення на рівні, який забезпечує можливості адекватного реагування на внутрішні загрози, потребує наукового, а іноді й військово-наукового супроводу у процесі їх вирішення.

3. Низка провідних європейських країн і, насамперед Франція з національною жандармерією, з якою тривалий період співпрацюють ВВ МВС України, набула певного позитивного досвіду зі стримування та нейтралізації внутрішніх загроз, осмислення якого потребує саме наукового супроводу. На сьогодні з урахуванням налагодженого співробітництва між внутрішніми військами України і національною жандармерією Франції, доцільно розпочати його науковий супровід під час вирішення схожих проблемних питань у сфері громадської безпеки за напрямками та формами, наведеними у статті. Такий досвід сприятиме налагоджуванню у подальшому військово-наукового співробітництва й з іншими західноєвропейськими країнами.

4. Цінний практичний досвід, що на сьогодні набули внутрішні війська країн СНД, у протистоянні не тільки внутрішнім, але й воєнним загрозам, єдині історичні витоки, певна подібність сучасних суспільних протиріч, що існують як в Україні, так і цих країнах, потребують його ретельного вивчення та наукового аналізу. Набутий внутрішніми військами і збройними силами РФ досвід військово-наукового супроводу вирішення проблемних питань внутрішньої воєнної безпеки, спільні інтереси у взаємозабезпеченні внутрішньої безпеки в окремих регіонах наших країн, а також накопичений ВВ України власний військово-науковий потенціал можуть скласти основу для налагоджування військово-наукового співробітництва у сфері воєнної безпеки. Прикладом цього може бути співробітництво, яке продовжує налагоджуватися між ЗС України, РФ та Білорусії. Так, нова його форма – конференція – відбулася у лютому 2012 р. на базі 79 окремого аеромобільного полку Сухопутних військ ЗС України, на якій обговорювалися проблемні питання спільних навчань “Славянское братство”, що заплановані на поточний рік на полігоні “Широкий лан”.

Список використаних джерел

1. Про затвердження порядку організації роботи з підготовки та реалізації проекту “Twinning” в Україні [Текст] : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2007 р. № 154.

2. Про організацію роботи з реалізації проекту “Twinning” у внутрішніх військах МВС України [Текст] : наказ Командувача внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України № 24 від 25.01.2012 р.

3. Partnership for Peace: Invitation and Framework Document // U. S. Department of State Dispatch Supplement. – 1994. – Jan. – Vol. 5. – № 1. – P. 5–7.

4. Фелистэ, Жан-Батист. Опыт реформирования национальной жандармерии Франции во время перехода от срочной службы к комплектованию подразделений военнослужащими по контракту [Текст] / Фелисте Жан-Батист // Внутрішні війська МВС України на етапі реформування та розбудови : зб. тез доп. наук.-практ. конф., м. Харків, 27-28 грудня 2007 р. – X. : Акад. ВВ МВС України, 2007. – С. 16–23.

5. Калистратов, А. И. К вопросу о концепции разрешения внутренних вооруженных конфликтов путем применения военной силы [Текст] / А. И. Калистратов // Военная мысль. – 2008. – № 1. – С. 2–8.

6. Гареев, М. А. Структура и основное содержание новой военной доктрины России [Текст] / М. А. Гареев // Структура и основное содержание новой военной доктрины России : тез. докл. военно-науч. конф. – М., 2007. – С. 78–79.

7. Баранов, В. П. Доктринальные вопросы внутренней безопасности [Текст] / В. П. Баранов // Военная мысль. – 2007. – № 4. – С. 17–22.

8. Баранов, В. П. Роль, место и задачи внутренних войск МВД РФ в системе обеспечения внутренней безопасности государства / В. П. Баранов // Военная мысль. – 2008. – № 3. – С. 25–32.

9. О внутренних войсках Министерства внутренних дел Российской Федерации : Федеральный закон от 27 июля 2006 г. № 153-ФЗ.

10. Распоряжение Президента Российской Федерации от 2 августа 2004 г. № 352 РПС.

11. Молтенской, В. И. Внутренний вооруженный конфликт: вопросы совершенствования облика Объединенной группировки войск (сил) / В. И. Молтенской // Военная мысль. – 2005. – № 11. – С. 45–52.

12. Переслегин, С. Б. Самоучитель игры на мировой шахматной доске [Текст] / С. Б. Переслегин. – М. : АСТ ; СПб. : Terra Fantastica, Philosophy. – 2006. – 619 с.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2012 р.